

Konsultacje społeczne w demokracji środowiskowej

Zajęcia z cyklu: "Zielona Akademia" - Studium
podyplomowe "Ekologia - etyka - technika"

dr Katarzyna Iwińska

Collegium Civitas, Klub Myśli Społecznej Inicjatywy

Agenda

- Konsultacje społeczne a zrównoważony rozwój.
- Podstawy prawne konsultacji społecznych.
- Etapy programu informacyjno-konsultacyjnego.
- Narzędzia używane w procesie konsultacji społecznych.
- Zarządzanie programami informacyjno-konsultacyjnymi (analiza przypadku).

Demokracja środowiskowa

Partycypacja społeczna

- zakłada uczestnictwo ludzi (mieszkańców i użytkowników) w projektowaniu i podejmowaniu rozstrzygnięć mających wpływ na funkcjonowanie tej społeczności pod względem:

**społecznym, ekonomicznym, gospodarczym,
kulturowym, zdrowotnym i środowiskowym**

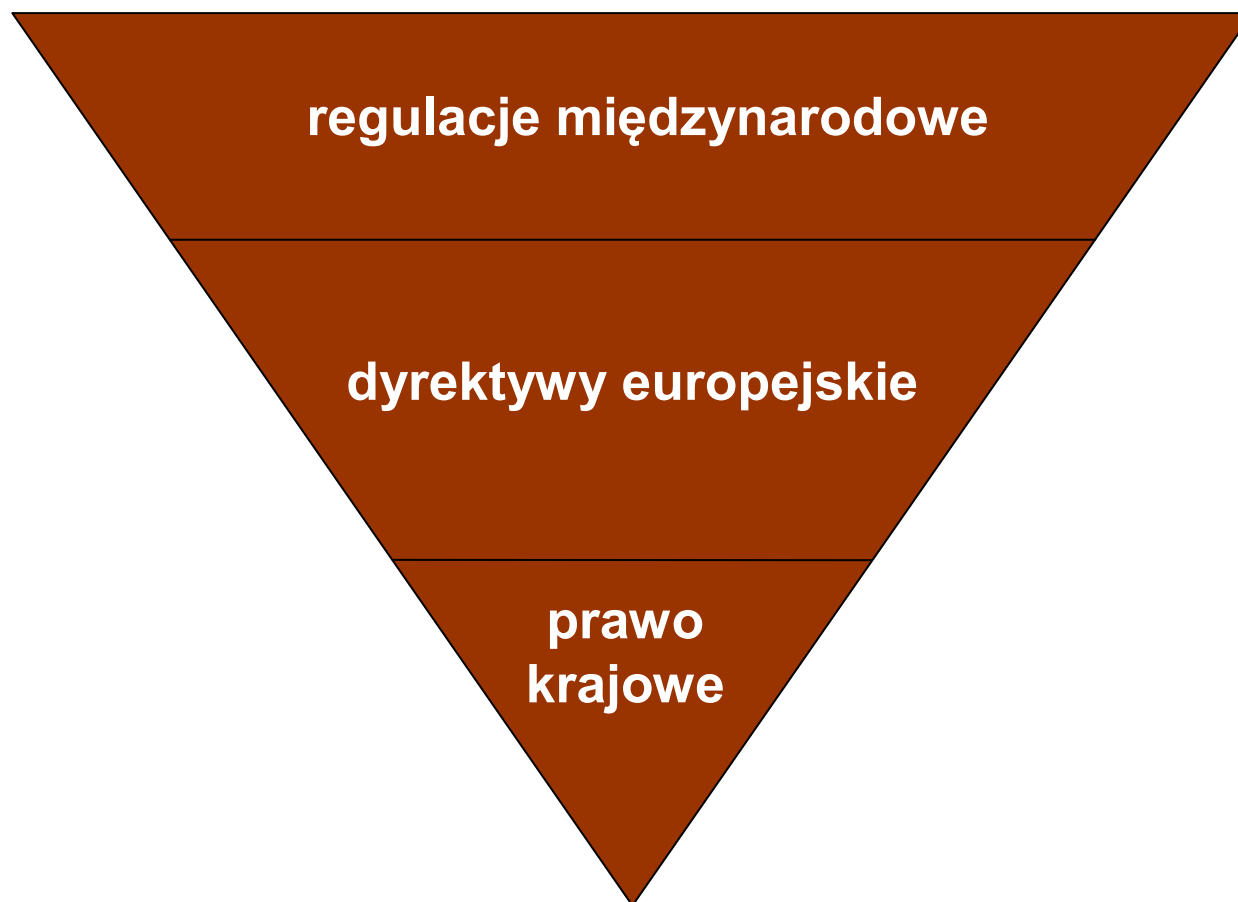
Ludzie mają prawo

- do niezbędnej informacji uzasadniającej, że nie ma lepszej lokalizacji i technologii realizacji przedsięwzięcia, aniżeli to, które proponuje inwestor,
- do informacji, co się uczyni, by zminimalizować oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko przyrodnicze, na zdrowie ludzi i na warunki ich egzystencji,
- do proponowania zmian w planie projektu w przekonaniu, że wtedy mniej by im szkodził bądź lepiej im służył,
- do godziwej rekompensaty strat, jakie spowoduje inwestycja w otaczającym ich środowisku.

Podstawy prawne

Regulacje międzynarodowe

- Uchwała Konferencji Sztokholmskiej z 14 czerwca 1972 roku dotycząca naturalnego środowiska człowieka (tzw. **deklaracja sztokholmska**)

...człowiek ponosi poważną odpowiedzialność za ochronę i poprawę środowiska naturalnego dla obecnych i przyszłych pokoleń.

- **Deklaracja z Rio de Janeiro** podjęta podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych „Środowisko i rozwój” (03-14 czerwca 1992 r.)

...istoty ludzkie są w centrum zainteresowania w procesie zrównoważonego rozwoju. Mają prawo do zdrowego i twórczego życia w harmonii z przyrodą.

Regulacje międzynarodowe

Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska z dn. 25.06.1998 r. (tzw. konwencja z Aarhus)

- Dostęp społeczeństwa do informacji
- Obowiązki Państwa
- Udział społeczeństwa w podejmowaniu decyzji
- Dostęp do wymiaru sprawiedliwości

Konwencja nakłada obowiązek stworzenia takich warunków, by społeczność **faktycznie** były poinformowane i mogły **realnie** wpływać na decyzje w sprawach dotyczących środowiska

Dyrektywy europejskie

- Dyrektywa 2003/4/WE w sprawie publicznego dostępu do informacji dotyczących środowiska
  - Bezwzględne udostępnianie informacji
  - Możliwie najszybsze udzielenie informacji
  - Wspieranie społeczeństwa w dostępie do informacji
- Dyrektywa 2003/35/WE przewidująca udział społeczeństwa w odniesieniu do sporządzania niektórych planów i programów w zakresie środowiska
  - Informowanie społeczeństwa o zamiarach uchwalenia planów lub programów
  - Zapewnienie możliwości składania uwag
  - Uwzględnienie postulatów
  - Informowanie o decyzjach i motywach ich podjęcia

Prawo krajowe – 15.11.2008

Ustawa o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. z 2008r. Nr 199, poz. 1227)

- zakłada łatwiejszy dostęp społeczeństwa do informacji o planach ochrony środowiska oraz powołanie Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
- nowy organ – Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska (GDOŚ) i jego regionalni odpowiednicy (RDOŚ'e)

decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach...

...będzie wydawana przed wydaniem decyzji o: pozwoleniu na budowę, zatwierdzeniu projektu budowlanego, rozbiórce obiektów jądrowych, warunkach zabudowy i zagospodarowaniu terenu, koncesji na poszukiwanie i wydobywanie złóż kopalin, regulacji wód i budowie wałów przeciwpowodziowych, lokalizacji autostrady, drogi publicznej, linii kolejowej.

Wykonawca starający się o zezwolenie na inwestycję będzie musiał spełniać wszystkie niezbędne wymagania zarówno przy wydawaniu decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych, jak i przy wydawaniu decyzji końcowej.

Programy promocyjno-konsultacyjne jako forma przeciwdziałania konfliktom

Najczęstszy scenariusz

Zamiast tak...

...lepiej tak?

Inwestycja	Ryzyko konfliktu	Nasilenie form protestu	Interwenienci
Elektrownia jądrowa	pewne	bardzo duże	Mieszkańcy, władze samorządowe, NGO
Obwodnica autostradowa	bardzo duże	duże	Mieszkańcy, władze samorządowe, NGO
Spalarnia odpadów	bardzo duże	duże	Mieszkańcy, NGO
Wielkowiejskie składowisko odpadów	bardzo duże	duże	Mieszkańcy
Wielkowiejska oczyszczalnia ścieków	bardzo duże	duże	Mieszkańcy
Rozbudowa portu lotniczego	duże	średnie	Mieszkańcy
Rurociąg o dużej średnicy,	średnie	średnie	Mieszkańcy

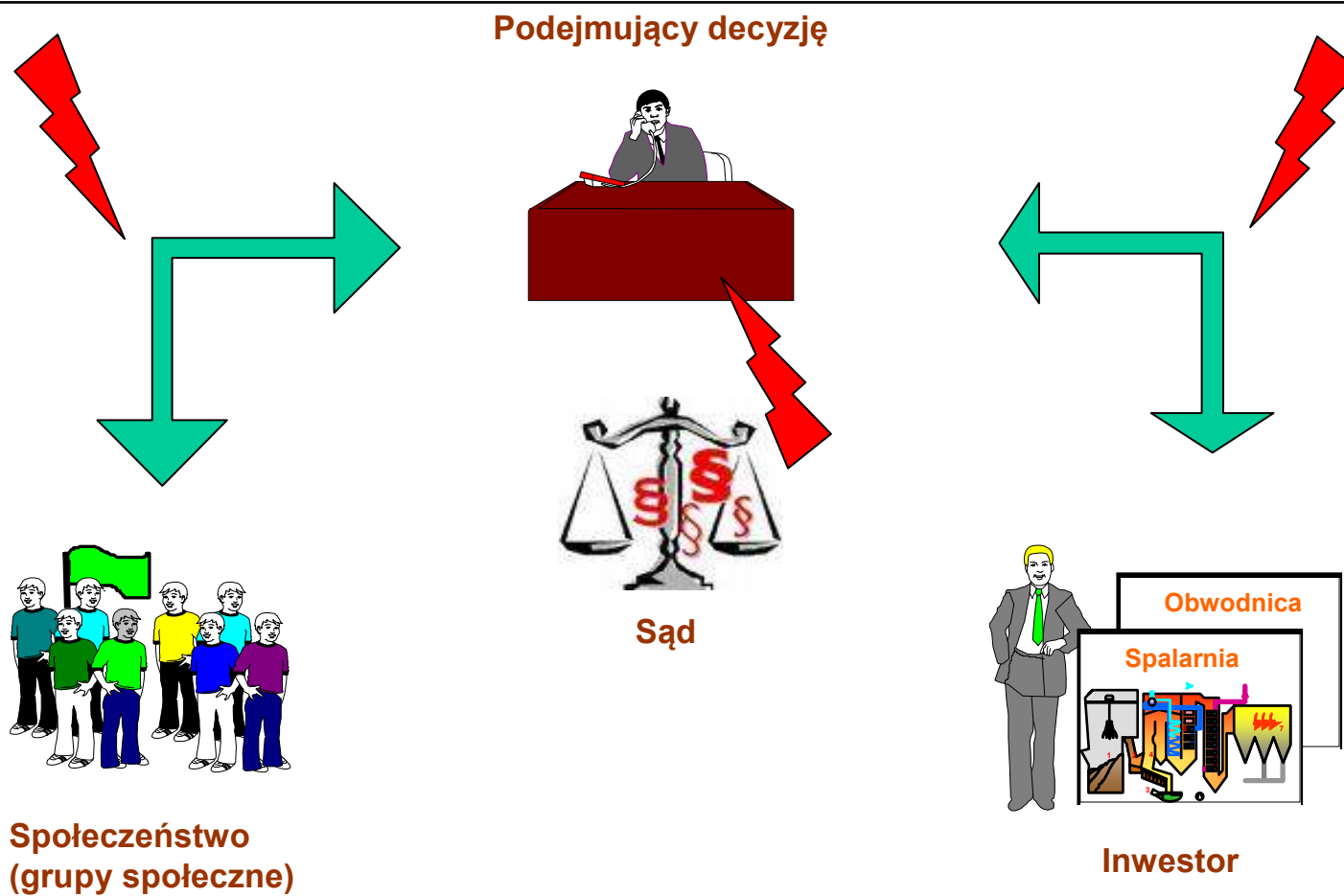

Przyczyny konfliktów środowiskowych

- Istotne błędy w projekcie inwestycji, lekceważące zasady ochrony środowiska
- Metoda „cichych kwitów”
- Lekceważenie społeczeństwa
- Niedocenienie determinacji strony społecznej
- Przecenienie roli władz lokalnych
- Nieznajomość lokalnych układów i gry interesów

Anatomia konfliktu

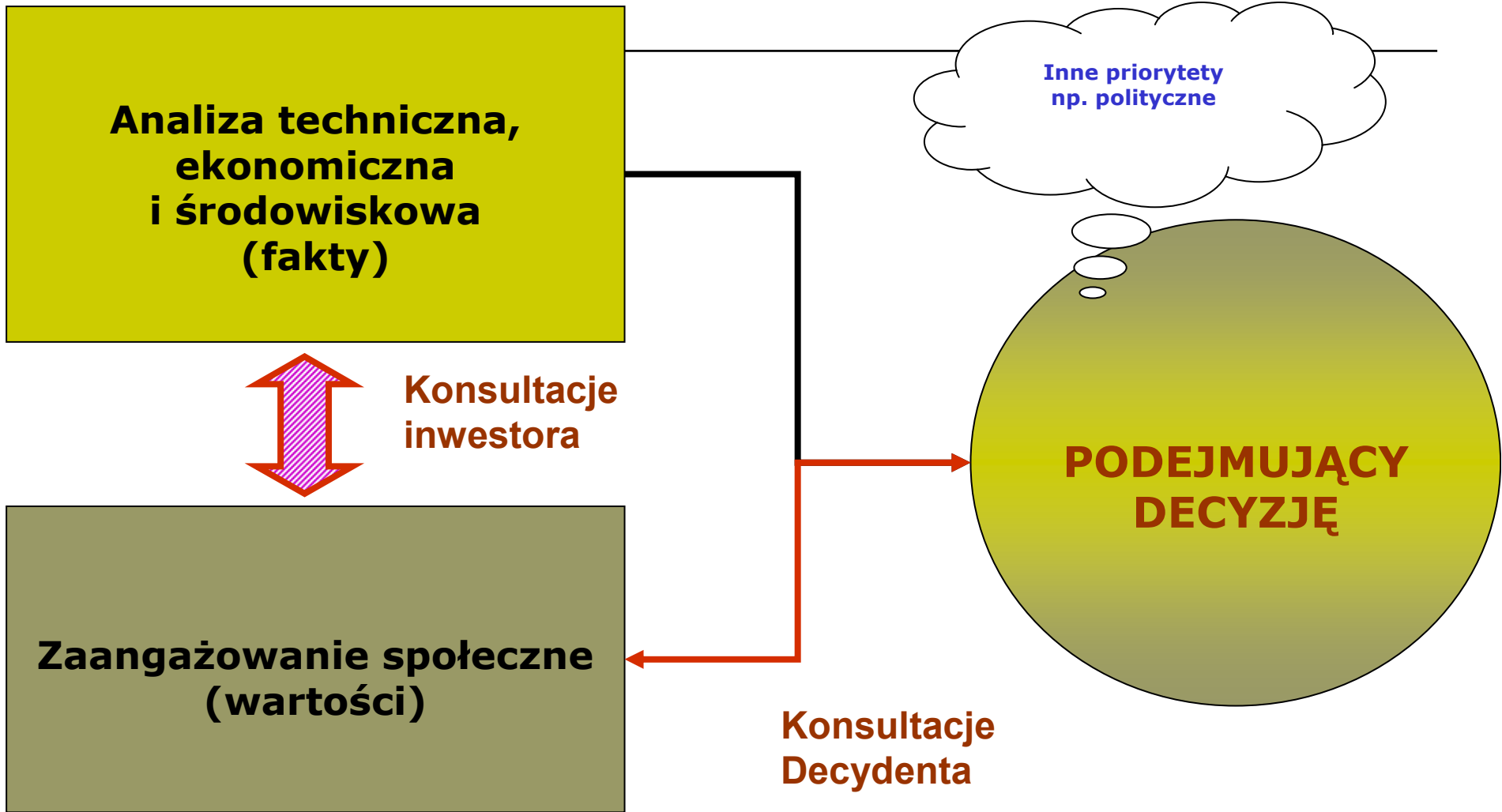
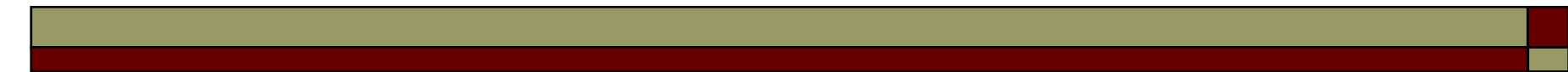
Dwa typy konsultacji

Konsultacje inwestora

Konsultacje podejmującego decyzję

- formalna procedura
- wynika z przepisów prawa
- jeden z **dalszych** etapów procesu inwestycyjnego
- trwa 21 dni
- konsultowanie w celu podjęcia formalnej decyzji

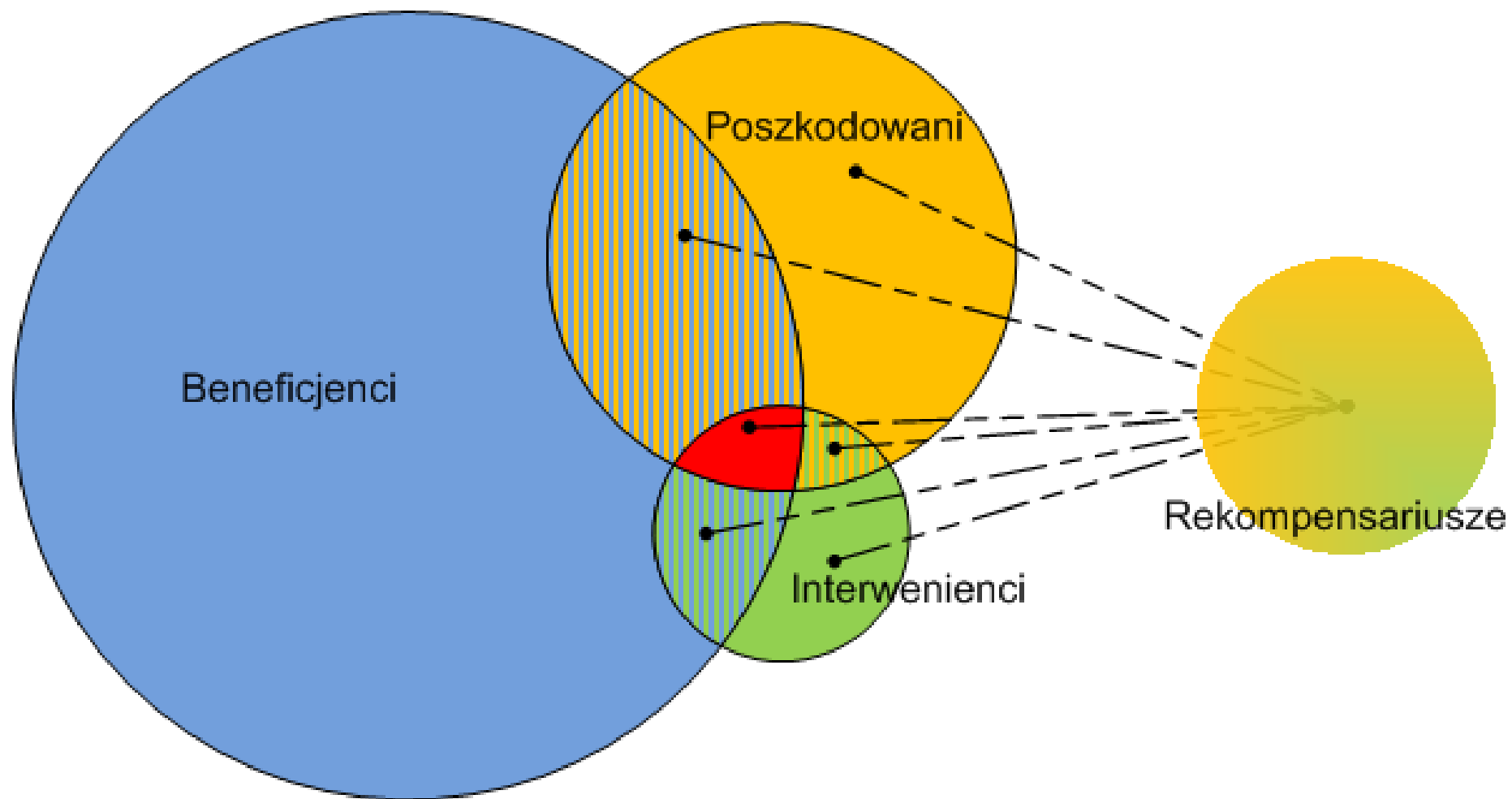
- zakres działań zależy od inwestora
- wynikają z „dobrej woli” inwestora, ale coraz częściej z **konieczności**
- prowadzone na każdym etapie realizacji inwestycji
- dostarczanie **kompleksowej informacji z wyprzedzeniem**
- konsultowanie w celu wyboru optymalnych rozwiązań (dopóki wszystkie opcje są otwarte)

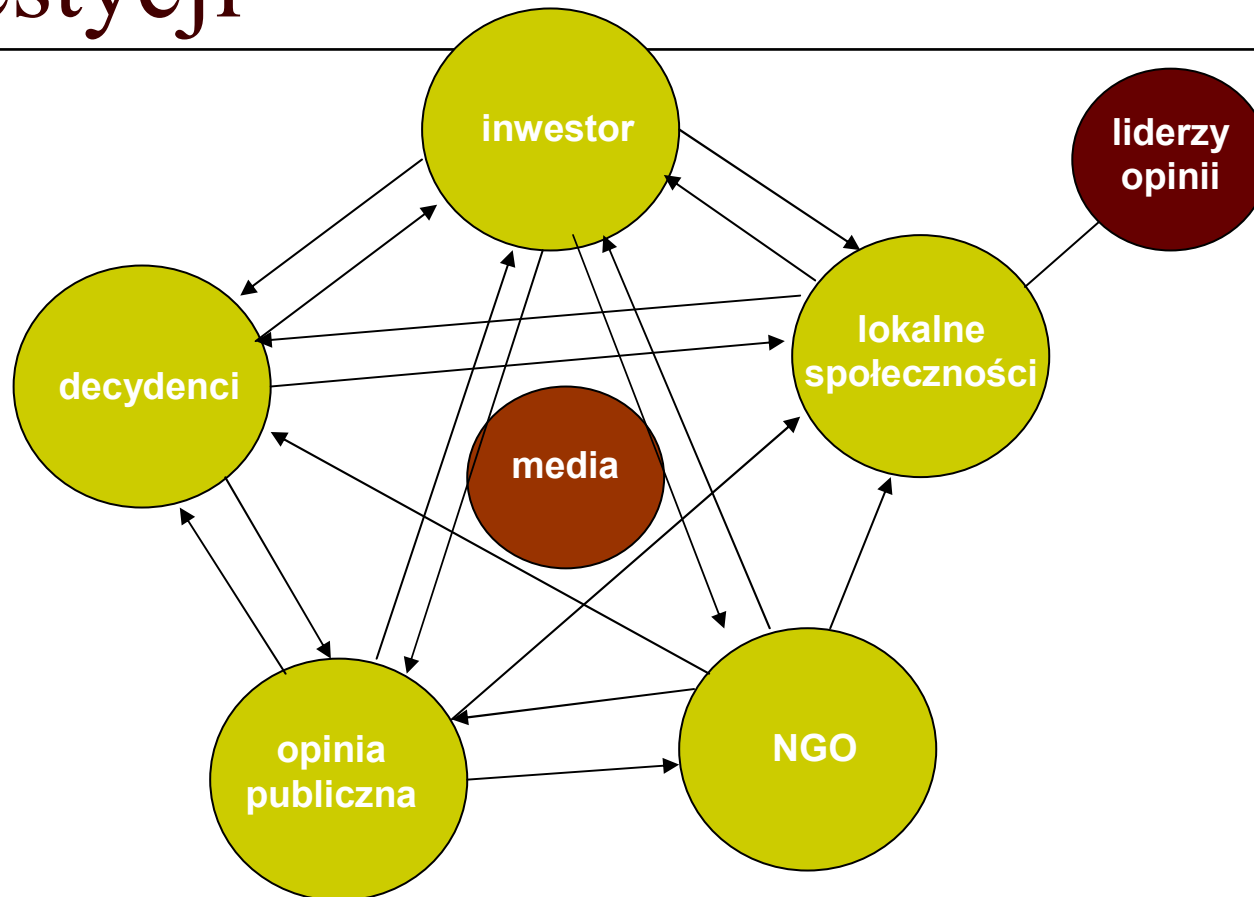
Zainteresowane strony (ang. stakeholders)

- **BENEFICJENCI** – skorzystają z przedsięwzięcia infrastrukturalnego (ogół mieszkańców miasta i okolic, którzy będą mieli tani i efektywny system zagospodarowania odpadów, którego elementem jest zakład termicznej utylizacji).
- **POSZKODOWANI** – uznają, że ich interes jest zagrożony w wyniku realizacji przedsięwzięcia (np. mieszkańcy dzielnicy, w której zlokalizuje się zakład termicznej utylizacji). Zwykle większość z nich będzie również należeć do beneficjentów.
- **INTERWENIENCI** – zdecydują się na udział w konsultacjach, w programie uczestnictwa i ew. w proteście. Niektórzy z nich nie należą do poszkodowanych.

Uczestnicy procesu komunikacji wokół inwestycji

Interwencienci

- Mieszkańcy terenów, na których ma powstać inwestycja
- Pozarządowe organizacje, zwłaszcza ekologiczne
- Lokalne i ponadlokalne związki przedsiębiorców, organizacje naukowe i kulturalne
- Lokalne władze samorządowe (jeśli nie występują w roli podejmującego decyzję)

Zgodnie z polskim prawem: *„może to być KAŻDY, kto wyrazi zainteresowanie realizacją przedsięwzięcia”*.

Organizacje pozarządowe, w tym ekologiczne (Eco NGO)

---

obawy przed

- naruszeniem obszarów chronionych i terenów cennych ekologicznie,
- brakiem respektowania zasad ekorozwoju np.: proekologiczna polityka transportowa, rozwój zrównoważony miast, zasady poszanowania energii, ekologiczna gospodarka odpadami

UWAGA na zjawisko *ekoharaczu* (nadużywane przez przeciwników konsultacji społecznych).

I znowu konflikty...

□ Konflikt interesów (NIMBA)

Not In My Back yard

„inwestycja obniży wartość mojego majątku”

→ *rekompensata finansowa, wykup, ... negocjacje*

inwestycja pogorszy stan mojego środowiska

→ *środki zmniejszające oddziaływania niekorzystne, środki kompensujące, negocjacje*

□ Konflikt społecznościowy (LULU)

Locally Unacceptable Land Use

siła oporu społecznego wobec lokalizacji danego obiektu jest zależna od postrzegania zagrożenia tworzonych przez ten obiekt (*ocena nie zawsze racjonalna*)

Różnice postrzegania – zwolennicy postrzegają obiekt (inwestycję, lokalizację) w kategoriach korzyści, przeciwnicy - w kategoriach strat

Praca w zespołach

---

*Wybierzcie jedną z inwestycji potencjalnie
konfliktowych (realnych) i przygotujcie
mapę konfliktu dla danego obszaru*

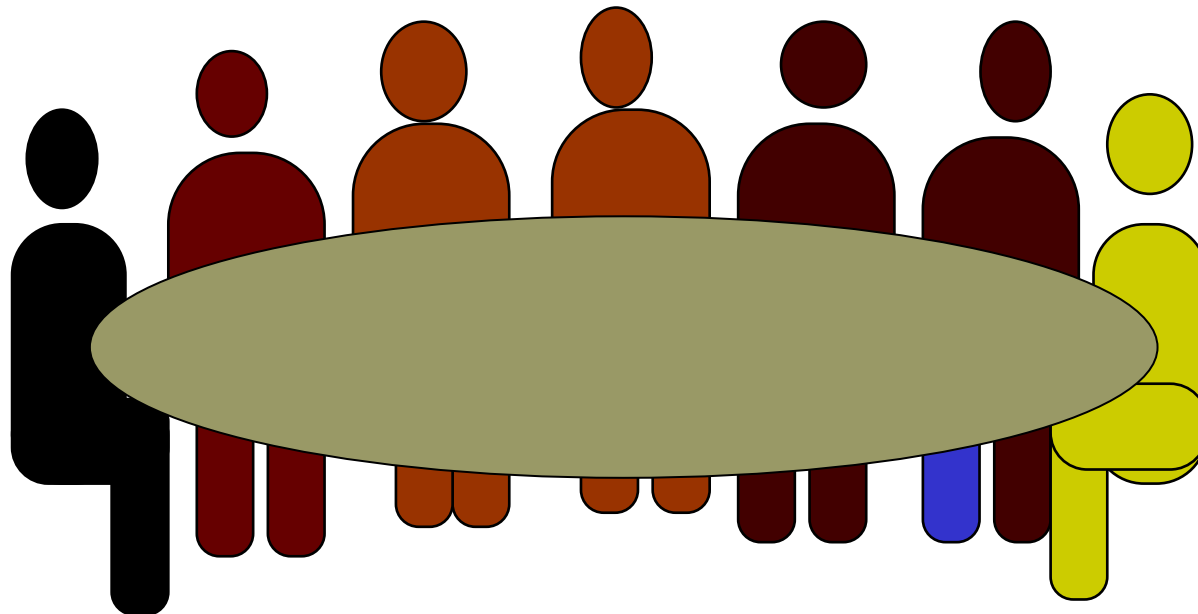

Programy informacyjno- konsultacyjne

Programy promocyjno-konsultacyjne

Konsultacje społeczne dokonywane przez podejmującego decyzję są jedną z form włączania zainteresowanych grup społecznych do procesu decyzyjnego, jakie stosuje się z mocy prawa. Mają one na celu poznanie stopnia akceptacji społecznej planowanej inwestycji.

Etapy konsultacji społecznych

EDUKOWANIE

- przekazywanie wiedzy nie związanej bezpośrednio z projektem, np. postęp techniki, rozwiązania powszechnie stosowane w innych krajach

INFORMOWANIE

- jednokierunkowy przepływ informacji o planowanym przedsięwzięciu od inwestora do zainteresowanych grup społecznych

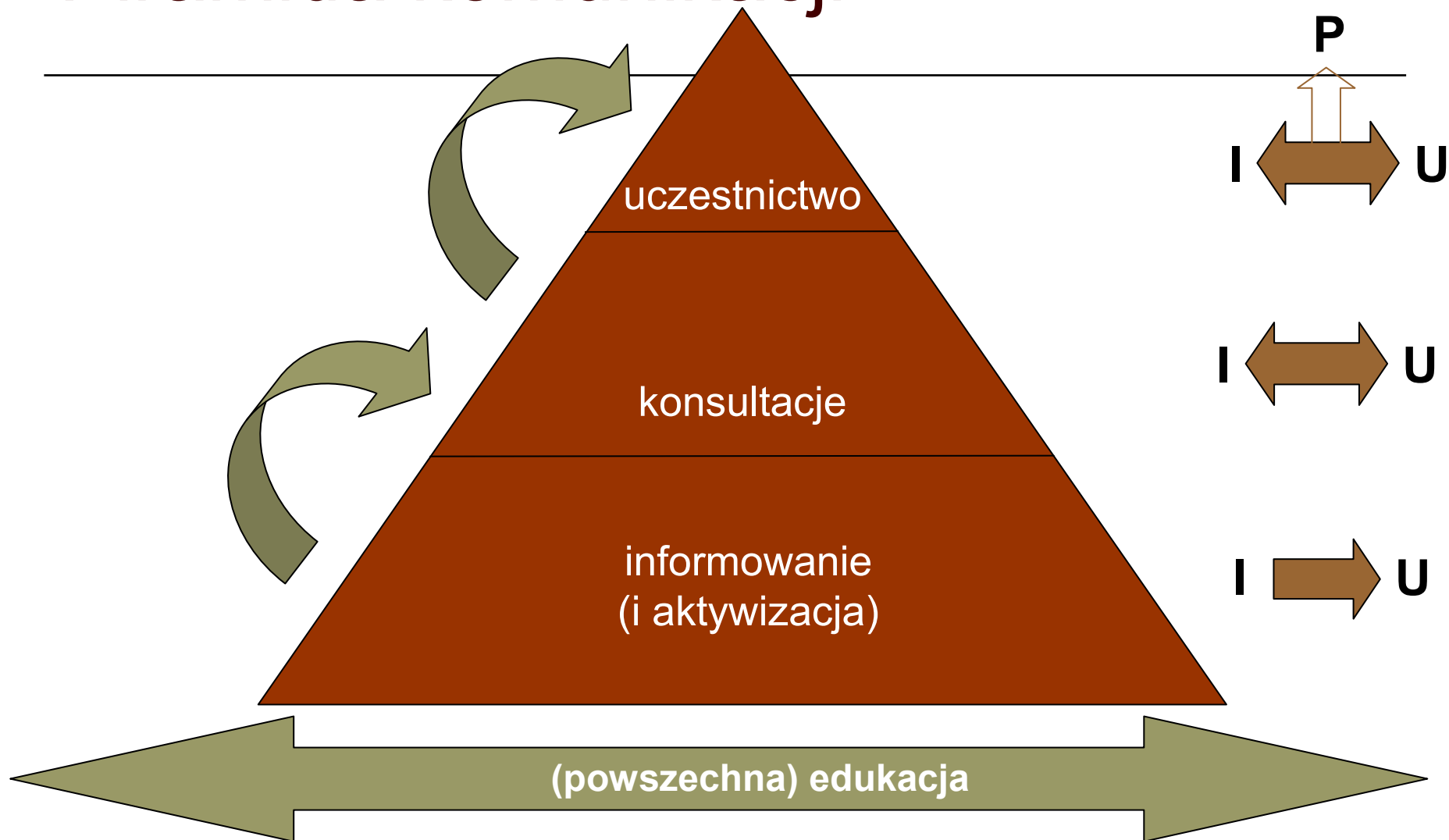
KONSULTACJE

- dwukierunkowy przepływ informacji:
inwestor ↔ zainteresowana społeczność

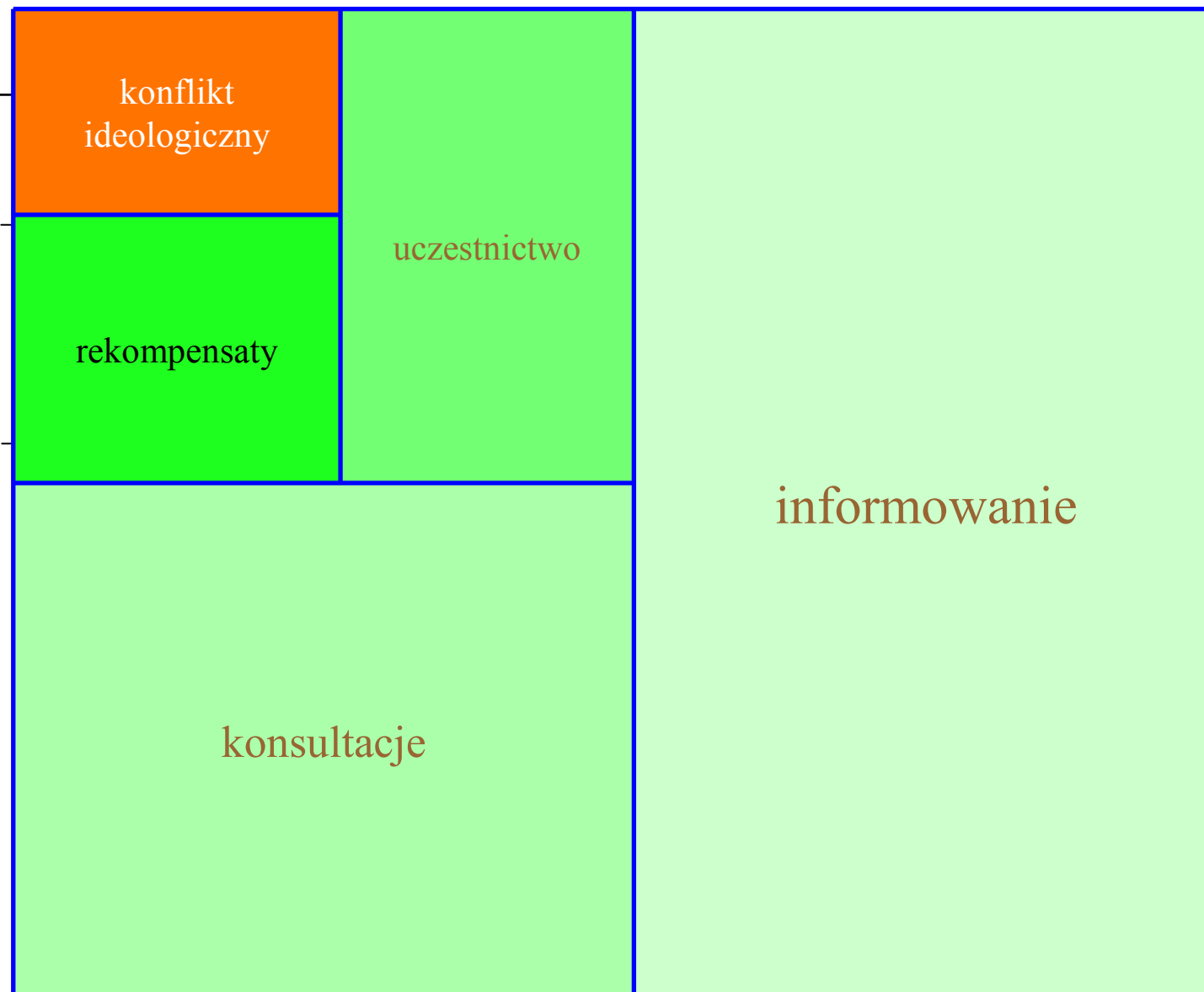
UCZESTNICTWO

- inwestor i opinia publiczna osiągają porozumienie w interesujących ich kwestiach.

Piramida komunikacji

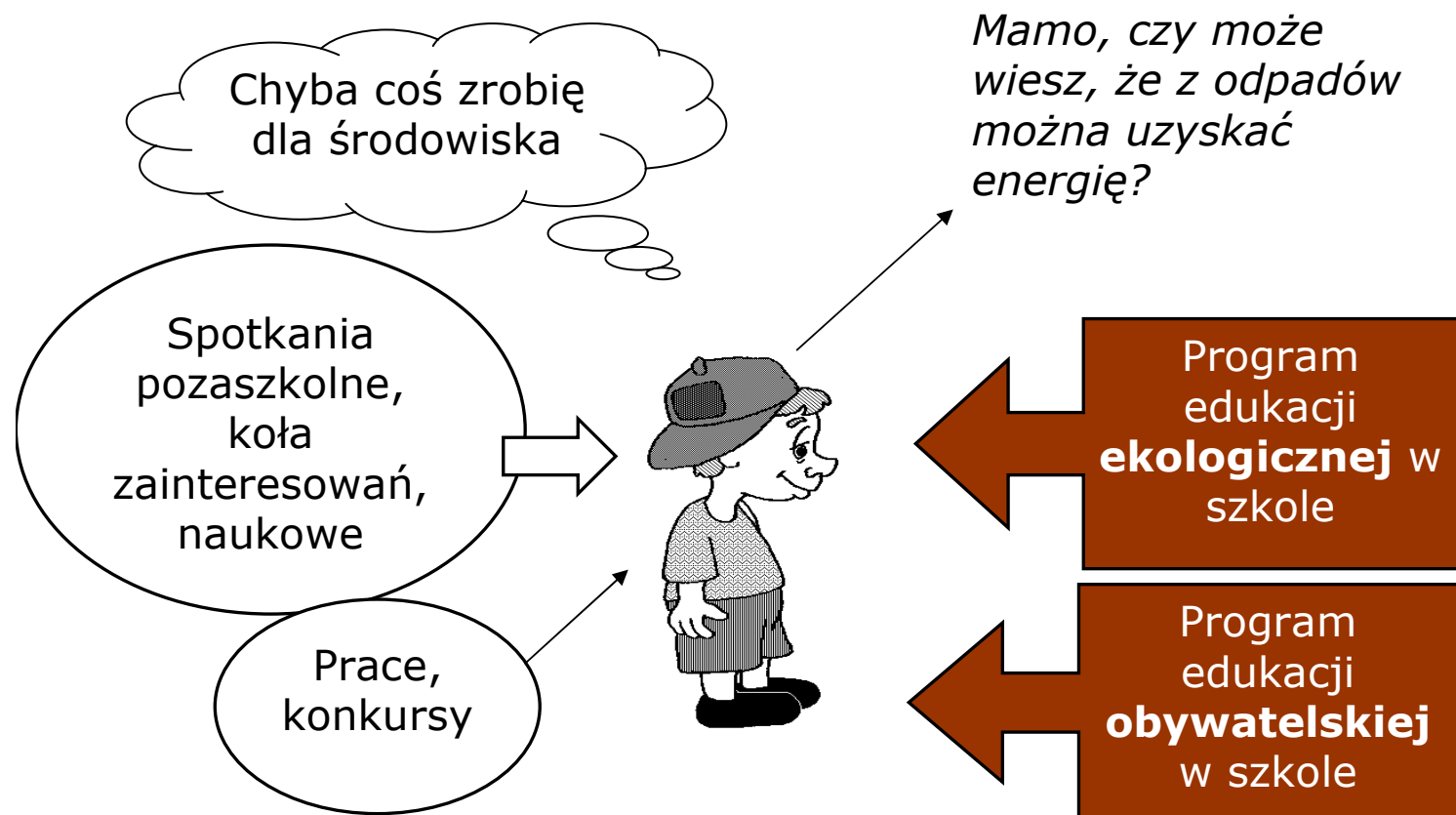

Orientacyjna ocena skuteczności działań

ETAP 0: edukacja

ETAP 1: poinformować

- raport Oceny Oddziaływania na Środowisko , studium analiz wielokryterialnych,
- udostępniamy zainteresowanym **WSZYSTKIE** posiadane opracowania, żeby pokazać, że nie mamy nic do ukrycia
- Publicystyka: rola rzecznika prasowego inwestora (dobre kontakty z mediami)
- Zebrania informacyjne

ETAP 2: wysłuchać i dowiedzieć się

□ ***Konsultacje ze społecznościami lokalnymi***

Punkty konsultacyjno-informacyjne

Infolinia

Poczta klasyczna i elektroniczna, fora dyskusyjne

Spotkania z przedstawicielami interwenientów

□ ***Konsultacje z Eco NGO***

Do konsultacji należy zapraszać imiennie największe krajowe organizacje ekologiczne.

Skuteczną formą są konferencje, zebrania, „okrągły stół”, itp.

Dobre wyniki daje włączenie w jakiejś formie ECO NGO do procesu przygotowania inwestycji

ETAP 3: współpracować i skłonić do współpracy

Uczestnictwo i program rekompensat

- inicjowanie dodatkowych badań
- utworzenie obywatelskiego komitetu doradczego przy projekcie
- uzgadnianie elementów projektu mających wpływ na środowisko,
- negocjowanie rekompensat
- Wynegocjowanie Umowy Społecznej
- Działania długofalowe

Np. Warszawski Okrągły Stół Transportowy i Warszawski Okrągły Stół Odpadowy

„okrągły stół” (grupy spotkaniowe)

ZASADY

- Cele: otworzenie na nowe idee, próba oceny dotychczasowych stanowisk
- Uczestnicy: osoby wpływowe, ale niekoniecznie piastujące oficjalne stanowiska
- Miejsce: nowe (aranżacja przestrzeni)
- Traktowanie uczestników: jako członków grupy, przedstawicieli

Moderator musi zapewnić bezstronność, równość stron i zaangażowanie w rozwiązanie konfliktu

---

Zarządzanie programem informacyjno-konsultacyjnym

techniki	Infor- mowanie	Konsul- towanie	Ucze- stnictwo
Materiały drukowane: broszury, biuletyny/pakiety informacyjne	**		
Wystawy i eksponaty	**	*	
Bezpośrednie przesyłki	*		
Wykorzystanie mediów: prasa, radio i telewizja	***		
Konferencje prasowe	*		
Wkładki do gazet	**	*	
Newslettery, strony internetowe	***		
Reklama	*		

techniki	Infor- mowanie	Konsul- towanie	Ucze- stnictwo
Publiczne sesje: sprawozdania na konkretny temat	**		
Dyżury konsultacyjne	**	*	
Wizyty studyjne, zwiedzanie obiektu	**		
Spotkania, dyskusje	**	*	
Telefon informacyjny (infolinia)	*	*	
Badania opinii publicznej	*	**	
Wywiady z kluczowymi osobami	*	**	*
Seminaria, focusy	*	***	

techniki	Infor- mowanie	Konsul- towanie	Ucze- stnictwo
	**	**	*
Spotkania w dużych grupach			
Konferencje	**	***	*
Grupa doradcza: spotkania w podgrupach	*	*	***
Burza mózgów	*	*	***
Gry symulacyjne	**	*	**
Dyskusja delficka	*	*	***
Arbitraż	*	**	**
Negocjacje	**	*	**
Negocjacje z pośrednictwem	*	*	***

Organizacja programu KS

- Należy ustanowić kierownika projektu i pozwolić dobrać mu zespół.
- Dobrze jest zatrudnić firmę specjalizującą się w programach KS.
- Program KS powinien być realizowany zgodnie z zasadami zarządzania projektami – decyduje zwykle termin złożenia odpowiednich dokumentów, wykorzystania środków lub wykonania inwestycji.
- etap konsultacji powinien być rozpoczęty możliwie najwcześniej, gdy tylko są dostępne dokumenty dotyczące inwestycji – zwłaszcza raport OOŚ.

Np. *oczyszczalnia ścieków Czajka*

Inwestycja	Orientacyjny czas trwania programu KS
Elektrownia jądrowa	36 m-cy
Obwodnica autostradowa	24 m-ce
Spalarnia odpadów	12 m-cy
Wielkowiejskie składowisko odpadów	12 m-cy
Wielkowiejska oczyszczalnia ścieków	12 m-cy
Rozbudowa portu lotniczego	8 m-cy
Rurociąg o dużej średnicy, linia 400 kV	odcinkami, 6 m-cy

Korzyści z prowadzenia działań informacyjnych i konsultacyjnych

Korzyści z prowadzenia konsultacji społecznych

- spełnienie wymogów prawa,
- realizacja inwestycji w zakładanym harmonogramie w wyniku sprawnie przeprowadzonej procedury decyzyjnej (skrócenie czasu postępowania),
- możliwość uwzględnienia zgłaszanych postulatów na etapie, kiedy wszystkie możliwości realizacji inwestycji są jeszcze dostępne,
- obniżenie negatywnych emocji, poprzez stworzenie warunków do zgłaszania pytań, opinii, postulatów, a tym samym możliwości oprotestowania inwestycji, lub podważenia wydanych decyzji,
- umożliwienie zainteresowanym społecznościom wpływu na kształt inwestycji, która powstanie w ich otoczeniu,
- ulepszenie projektu dzięki rozpatrzeniu uwag zainteresowanych społeczności.

Korzyści z konsultacji dla:

□ INWESTORA

(lokalna wiedza, może przekonać większość oponentów, rozpoznać konflikty, szansa zmodyfikowania projektu we wczesnej fazie decyzyjnej)

□ ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

(odpowiedzialność przed opinią publiczną, więcej informacji w procesie decyzyjnym, wiedza o konfliktach i grach interesów)

□ INTERWENIENTÓW

(obawa o interes, informowanie, poczucie podmiotowości, bycia ważnym, wpływ na kształt projektu)

Konsultacje społeczne winny skutkować:

- gdzie to możliwe - modyfikacją projektu i znalezienia rozwiązania możliwego do zaakceptowania przez zainteresowanych,
- gdzie to niemożliwe - przedstawieniem rachunków i dowodów, że proponowany przez inwestora wariant jest korzystniejszy,
- gdzie to konieczne – dostarczeniem informacji, ekspertyz i argumentów, że wyrażane obawy nie mają uzasadnienia lub też są przesadzone.

Dziękuję za uwagę

Pytania?

Proszę o kontakt:

katarzyna.iwinska@collegium.edu.pl